

Nr 1127

Av herr **Josefson** i Arrie **m. fl.**, om en allmän inventering av arbetsplatsmiljön, *m. m.*

Utvecklingen i Sverige till ett högindustrialiserat välfärdssamhälle har möjliggjorts genom en snabb förbättring av teknik, handel och organisation. Industrialiseringsprocessen har ställt och kommer i framtiden att ställa allt större krav på individens förmåga till anpassning till nya situationer i omgivningen.

Den utvecklade tekniken har varit en grundsten för framåtskridande och standardökning materiellt sett men har också kommit att utgöra ett hot genom stora ingrepp såväl i naturen som i sociala och mänskliga relationer. Den tilltagande miljöförstörelsen och ett ökat antal fall av psykiska störningar är tecken på att vi i vissa fall inte kunnat kontrollera och styra den teknik som vi själva skapat.

Kraven på ökad produktion och fortsatt materiellt välstånd har lett till att den enskilde individens biologiskt grundade förmåga att tåla olika yttre påfrestningar har kommit i skymundan i företagsekonomiska och nationalökonomiska kalkyler, vilket orsakat otrivsel och stress på arbetsplatserna.

Kraven på produktionshöjning och tillväxt av bruttonationalprodukten har medfört en alltför snabb strukturrationalisering med företagsnedläggelser och stora befolkningsomflyttningar. Utifrån ekonomiska värderingar har man i Sverige tillåtit en centralisering av befolkning och näringsliv, som även den inneburit ökade påfrestningar för den enskilda människan.

Trivsselfaktorer såsom tillgång till kommunikationer, möjlighet till fritidsysselsättning och kulturupplevelser har påverkats genom denna utveckling. Centraliseringen av det politiska inflytandet genom kommunsammanslagningar och uppgiftsdelegering till centrala statliga verk har givit medborgaren allt mindre chans att påverka sin egen situation.

Den kanske allra viktigaste trivsselfaktorn är emellertid de vardagliga förhållandena på arbetsplatsen: lönen, anställningsvillkoren, befordringsgången, förhållandet till chefer och arbetskamrater, möjligheten till inflytande, känslan av att utträta något värdefullt och förmågan till överblick över det arbete som utförs och inte bara detaljen.

Vi har i dag en arbetsmarknad med stora löneklyftor och uppdelning av de anställda i kategorier med skilda arbetsförhållanden och social ställning.

En stor del av orsakerna till otrivsel och psykisk ohälsa på arbetsplatserna står att finna i en föråldrad och auktoritär organisation inom industri och förvaltning. Uppdelningen i »arbetare», »förmän» och »tjänstemän» framstår som alltmera oberättigad och rentav diskriminerande inte minst mot bakgrunden av att gränserna är flytande och måste i en del fall te sig orimliga.

Förhållandet är dessutom sådant att anställda som har hög lön har också en rad särskilda förmåner som längre semester, tidigare pensionsålder, naturaförmåner såsom tjänstebostad, tjänstebil och liknande. Till detta kommer fördelar av vardaglig karaktär, t. ex. möjlighet att under arbetstid uträtta ärenden av personlig natur, tillgång till telefon på företagets bekostnad o. s. v. Genom sin sammanlagda effekt bidrar dessa och liknande faktorer till att bevara och förstärka gränserna mellan individer på arbetsplatserna.

Inte ens företag och institutioner inom statlig och kommunal förvaltning skiljer sig från det privata näringslivet i dessa avseenden. Arbetsplatser inom den offentliga sektorn, som är underställda politikernas kontroll, bör utformas enligt de grundläggande värderingar om jämlikhet och människors lika värde som råder inom stora delar av de politiska organisationerna. Stat och kommun kan som arbetsgivare föregå med gott exempel och avskaffa uppdelningen av anställda i kategorier och verka för att utjämna löneklyftorna och införa enhetliga regler för förmåner utöver lönen.

Möjligheterna till inflytande över arbetssituationen och organiserandet av arbetet är viktiga för trivseln. Förändringar i företagets produktion, anställningar och avskedanden måste föregås av information i tidigt skede till alla anställda och kunna diskuteras och påverkas av alla som berörs av förändringarna.

Det högt upptrivna tempot inom arbetslivet innebär ett riskmoment i den meningen att förutom den stress som blir följden ökar även riskerna för fysiska skador av olika slag.

Den arbetarskyddslag som funnits sedan lång tid har inriktats i första hand på fysiska skador i arbetet och hygieniska förhållanden men har där emot inte i högre grad innefattat de psykiska faktorer som finns inom arbetslivet.

Att utarbeta några bestämmelser som allmänt skyddar mot t. ex. stress i arbetslivet är i dagens läge svårt då normer saknas för sådana åtgärder. Härvidlag har forskningen på det arbetsmedicinska området en stor uppgift att fylla. Vid utarbetandet av normer för den psykiska arbetsmiljön finns i dag ett stort material att utgå från.

En rad åtgärder är i detta sammanhang tänkbara utöver utformningen av arbetstidsbestämmelserna, möjligheterna till rast och fritidssysselsättning i anslutning till arbetet.

Utformningen av ett arbete och en arbetsplatsmiljö har stor betydelse för den anställdes välbefinnande och tillfredsställelse.

I strävandena att effektivisera och samordna den arbetsvetenskapliga forskningen är det av stor vikt att arbetspsykologin får ett stort utrymme. Forskning angående stressjukdomar har hittills visat sig ge flera nya rön om hur arbetsmiljön bör utformas för att ge den anställde en tillfredsställande arbetstillvaro.

Den arbetsvetenskapliga forskningen bör alltmer integreras i den högre utbildningen.

Utbildningen av experter och forskare bör intensifieras för att stimulera forskningen på detta område. Arbets- och företagsledare måste få ökad insikt i arbetsmiljöns betydelse, och därför krävs en ökad satsning på arbetsfysiologi och arbetspsykologi vid tekniska högskolor, handelshögskolor och liknande institutioner, varifrån vederbörande rekryteras. Även i läkarutbildningen bör dessa ämnen få en framträdande plats, så att alla läkare får kunskap om arbetsmiljöns inverkan på patientens fysiska och psykiska hälsotillstånd.

Arbetsmiljön bör också inrymmas i grundskolans och gymnasiets utbildningsram, och härtill krävs lärare som är utbildade på detta område.

Utbildningen och informationen bland de anställda om arbetsmiljöns utformning och betydelse måste utökas väsentligt såväl i form av frivilliga kurser i de egna organisationerna som genom studieorganisationernas försorg.

Det samhälleliga stödet för kurs- och informationsverksamhet angående arbetsmiljön måste väsentligt ökas.

I fråga om en förbättring av arbetarskyddet måste också behovet av utbildning av skyddsombud på arbetsplatserna uppmärksammas, och inom den statliga sektorn bör dessa åtgärder särskilt uppmärksammas.

Den speciella utbildningen av och tillgången på skyddsingenjörer och företagsläkare är av stor betydelse på arbetsmiljöns område.

De summor som samhället besparas genom minskade yrkesskador bör insättas på yrkesskadeförebyggande verksamhet, t. ex. för utbildning av instruktörer/konsulter samt framställning av utbildningsunderlag såsom filmer m. m. jämte lokaler för konsultpersonalen.

Ergonomi (tidigare bioteknologin) bör införas som läroämne, inte bara vid högskolor för att utbilda ergonomer, utan också som ett delämne i skolan i anslutning till yrkesundervisningen. Ju förr människor får lära sig hur man skall lyfta, sitta, stå, ha rätt belysning m. m. desto bättre, emedan de ungas ryggar, ögon och andra delar bör skyddas respektive ges rätt inriktning redan under växttiden. Inrättandet av ergonomikonsultinstitutioner för hjälp och inspektion på arbetsplatserna kan vara lämpligt. Att sammanslå ergonomi (konsult med ergonomiskt kunnande t. ex.) med företagshälsovård (läkare eller sköterska) är i dag inte lämpligt, enär läkarna inte har studerat ergonomi. Det bör däremot införas som ett ämne även vid läkarutbildningen.

Ett effektivare arbetarskydd måste enligt vår mening uppnås genom förebyggande åtgärder redan på planerings- och konstruktionsstadiet. En bre-

dare syn på arbetarskyddet måste till. Lagstiftningen på detta område måste genomgå en översyn som tar hänsyn till den fysiska och den psykiska arbetsmiljön.

Ett mera samlat grepp på frågan om utvecklingen av en arbetsmiljö som anpassas till dagens och morgondagens värderingar och behov är nödvändigt. En enhetlig och samlad forskning inom det arbetsmedicinska området måste utredas.

För att utarbeta riktlinjer i fråga om det fysiska och psykiska arbetarskyddet krävs en allmän inventering av miljöförhållandena på arbetsplatserna, arbetsvärderingen och de olika yrkenas funktion från miljösynpunkt.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

- att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om
- a. utredning om en bättre samordning av den arbetsvetenskapliga, fysiologiska och psykologiska forskningen;
 - b. utredning av möjligheterna för en allmän inventering av arbetsplatsmiljön.

Stockholm den 28 januari 1970

Stig Josefson (cp)
i Arrie

Einar Larsson (cp)
i Borrby

Rune Gustavsson (cp)
i Alvesta

Nr 1128

Av herrar **Krönmark** och **Oskarson**, om en utredning angående landsbygdshusmödrarnas situation.

(Lika lydande med motion nr 960 i Första kammaren)

Stockholm den 28 januari 1970

Eric Krönmark (m)

Gunnar Oskarson (m)
